

MAY BUTCHER U L-HIDMA TAGHHA GHALL-MALTI

Bil-mewt ta' Miss MAY BUTCHER, li ġrat fil-21 ta' Diċembru 1950. il-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti u l-Lsien Malti tilfu waħda mill-aqwa hbieb tagħhom, hbieb li kemm ilha fil-hajja l-Għaqda u kemm ilu f' l-Lsien

Malti ha x-xejra ta' Lsien Letterarju f'it kellna bhalha fost dawkn-nies barranin li ghożżewh, studjawh u ikkultivawh, l-iktar fost nies Inġliżi, filmija u hamsin sena li ilna taħt il-bandiera tagħhom. Hookham Frere (1824); Schlienz (1838); Richardson (1839); Badger (1840). għalkemm urew heġġa kbira biex il-lsien Malti jiehu s-sura tal-lsien miktub u jidhol f-iskejjel bħala mezz ta' tagħlim, ma hadmux bi hrara, b'leħha u studju hekk shaħ biex swew ta' fejda għall-koltivazzjoni u progress tal-Malti. Bu'edem iehor li hu Reverendu Dessoulayvy sata' forsi joqgħod ma' ġenb

May Butcher għax-xogħol li għamel għall-Malti, iżda x-xogħol tiegħu, xjentifiku u tajjeb kemm sata' jkun, ma satax jilhaq il-valur morali, prattiku u materjali ta' May Butcher għall-ġid tal-Malti.

May Butcher twieldet fis-26 ta' Awissu, ta' l-1886, fi Great Grimby, Lincolnshire, l-Ingilterra. Missierha kien il-Kurunell Henry Townsend Butcher tar-*Royal Field Artillery* u kien miet fl-Ewwel Gwerra l-Kbira b'bomba tal-ghadu fi Franza fl-1915—ommha Annie Susan, imwielta Dalrymple-Hay. Miss Butcher hija mnissla mnin razza ta' nies li għamlu

isem sabiħ sew fl-Armata kemm fin-Navy Ingliża, sew fil-pulitka kemm fil-professjoni tal-kirurgija, ingenerija u fl-istudju tal-lingwi. Huha, tabiħ, kien miet ferut fil-aħħar gwerra fil-kosta ta' l-Affrika ta' Fuq, wara li kien offra ruħu għas-servizz militari hekk kif feqqgħet il-gwerra.

May Butcher, minn meta kienet ċkejna ma marret ebda skola u dak li tghallmet tghallmitu d-dar.

Zmien tfulitha għaddietu f'ħafna bnadi ma' niesha, l-Indja, f'Singapore, f'Malta, kif ukoll fl-Ingilterra. Ta' erba snin, sakemm kellha sitt snin, kienet hawn Malta ma' niesha l-Kastilja, u mbagħad Tas-Sliema fi Pjazza Annunzjata. Me'a kibret, wara l-mewt ta' missierha, marret fi Franza. u mbagħad fl-Italja (fir-Riviera) m'ommha, u kull fejn marret dejjem fit-txet li titghallem il-lsien tal-pajjiż li tmur fih u titħarreg fih.

Ma' tul l-Ewwel Gwerra l-Kbira hi ja serviet bħala *Red Cross Nurse* wara li għamlet kors ta' taħriġ sena qabel il-gwerra u dahlet fi Sptar (*Aid Detachment Hospital*) iddur bil-feruti.

Il-ħwiccjieg li bihom kienet thobb tghaddi ż-żmien kienu d-daqq tal-pjanu u l-kant, dekorazzjonijiet ta' manuskritti u l-istudju tal-lingwi, fosthom il-Franċiż, it-Taljan, it-Tedesk u dan l-aħħar ir-Russu. Meta kienet tghix l-Ingilterra kienet ukoll tghin fit-tagħlim tat-tfal ġewwa skola tar-rahall nhar ta' Hadd. Kienet bniedma religjuża u qatt ma kienet tghaddi għu:nata mingħajr ma tiftaħ il-Bibbia u taqra fha; ma hemmx vers fil-Bibbia li ma kinetx tafu bl-ammunt u għalhekk kienet mhux f'tit tinteressa ruħha fit-traduzzjoni tat-Testment il-Qadim maqlub bil-Malti mill-Prof. P. P. Saydon u tghożż dak ix-xogħol sabiħ li tiegħu kienet għabret il-kotba kollha li kienu harġu sakemm mietet.

Meta wara l-mewt ta' missierha, kienet mill-Italja giet m'ommha hawn Malta fl-1932. May Butcher dlonk thajret l-istudja u titghallem il-Malti. Ix-*chaffeur* li mill-Imperial Hotel ta' Tas-Sliema kien 'l hawn u 'l hinn jehodhom bil-*motor car* iduru xi dawra, kien l-ewwel bniedem li nqdiet bih biex tghallmet l-ewwel kliem u frażijiet Maltin; wara mbagħad, meta marret tghix l-dar għaliha m'ommha fi Triq Amery, komplet tinqeda bil-qaddejja tagħha tad-dar. Bil-ghajuuna ta' kotba li rnexxielha tikseb hi ja issuktat b'leħha tal-ghageb l-istudja l-Malti. u sew sew wara sentejn, kitbet grammatika tal-Malti għal dawk l-Ingliži li jixtiequ jitghallmu l-Malti u li wara giet stampata b'sussidju ċkejken tal-Gvern bit-tipi ta' l-Istamperija ta' l-Università ta' Oxford (1934).

May Butcher, barra mill- kienet jedha bl-istudju tal-Malti, kienet 'l hawn u 'l hinn thazzeż u tippubblika xi versi originali bl-Ingliż fid-*"Daily Malta Chronicle"* u b'hekk għamlet libberija mal-Professur A. Bartolo li kien habrek mhux f'tit biex ix-xogħol tal-grammatika tagħha jiġi ippubblikat, u bis-saħħa ta' hekk saret tal lili u xi oħrajn minn tal-Għaqda, fosthom il-Monsinjur Dun Karm Psaila u t-Tabib Rużan Briffa. B'riħet l-istudju tal-Malti, li fih uriet l-akbar hrara u tiegħu f'qasir żmien tabna l-isbah frott, wara f'tit snin dahlet ukoll fil-Għaqda bħala Membru Akkademiku.

Id-dispjaċir tagħha kien dejjem li ma tistax tidher bħala membru fil-laqqhat tal-Għaqda minhabba l-ħas hażn tagħha; iżda dan in-nuqqas kienet tpattih bix-xogħol li kienet taħdem għall-Malti u bl-ghajuuna li kienet dlonk tagħti lill-Imsejbin shabha fil-Għaqda minn fuq l-iskrivanija.

F'wahda mill-ittri li kienet kitbet bil-Malti lis-Segretarju tal-Ghaqda ikenet qalet: ".....Ghandi ngharrfek li jisghobbni wisq li ma nistax nigri (ghal-laqgħa) imħabba li jiena ma niffahx. Id-dispaċer tiegħi huwa kbir li dejjem għandu jiġri hekk; li kont b'saħħti qatt ma kont nonqos mil-laqgħat, għax hu dmir ta' kull membru li jingħaqad f'kull laqgħa biex juri l-hegġa tiegħu u x-xewqa tiegħu li jagħmel kulma jista' sab' ex iwet-taq il-ghan tal-Ghaqda tagħna. Billi l-Ghaqda għamlitli l-għieh tahtarni bhala wahda fost il-Membri Akkademici (minkewja li jiena barranija) iżjed u iżjed nistħi li qatt ma nigri fostkom, imma mhux htija tiegħi bhalmā n't-tama intom tifhma wkoll".

M'iss Butcher kienet tagħmel il-granet mixhuta fis-sodda, kif kienet tghid hi, b'hass hażin kroniku (*auto-toxaemia*), u, b'dana kollu kienet ukoll minn fuq is-sodda tilbaq, fejn tista', max-xogħol tagħha tal-pinna.

Fost il-poeżijiet li kitbet bl-Ingliż insemmu dawn: *Friendship*, iddedikata lill-Monsinjur Psaila, il-ħabib poeta tagħha—Dun Karm (1936)—li tagħlaq b'dawn il-versi sbieħ:—

*He came to be the Friend of man,—the Friend of sinners, too,—
Derisively, they called Him that, but Love can always do
What nothing else is able,—break every barrier down:
The Purest Love, it was, that stooped to wear the thorny crown,
No higher word, Himself could find; in love, He condenses
To say to those who follow Him, "I have called you FRIENDS".*

Sorrow's Salve, iddedikata lil ommha (1934), li tibda b'dawn il-versi:

*When your sky is black with clouds, where your sun is hidden,
When on your pathway teardrops rain, unbidden,
When your world is shattered, having lost a mother's kiss,
When your heart seems lead with pain, take heart, and think of
this:*

*Other hearts are broken,
Rent, by grief, in twain—
Having suffered, you have learnt
How to ease their pain.*

The Symbol (B'tifkira tat-8 ta' Settembru, 1965) li kienet inqalbet bil-Malti minn Mons. Psaila u għeż immużikata. Indaqqet fis-17 ta' April, 1941, mis-2nd Battalion tal-Devonshire Regiment.

Versi b'tifkiza tal-Magġur H.A. Balbi, R.M.A., M.B.E., (1938) ipubblikata fid-Daily Malta Chronicle, 13. 4. 1938.

The Song of the Muffler (A knitting Review, 1940), għanja li fiha versi originali, fosthom ta' min isemmi dawn li għejjin:—

*One by one the stitches grow,
(Feeble fingers work so slow.)
Purl three, knit one, purl three, knit—
(In and out the needles flit:
Round and round and round, repeat
Till the muffler is complete.)*

Poeżijiet oħra bl-Ingliż ta' min isemmi huma dawn ukoll:

Birthday Sonnet—Lill-Mons. Dun Karm Psaila; *To Our Dear Ones with God; Malta G.C.*; u *Retrospect*.

Fil-versi tagħha qatt ma kienet tongos l-espressjoni ta' ruħ reliġjuża—mifruda minn kull fraġha tad-dinja—l-iktar sentiment dominanti fin-nifs tal-Musa tagħha.

Barra mit-traduzzjonijiet bl-Ingliż ta' poezijiet twal Malti bhal "*Il-Jien u lil Minn Minnu*" ta' Dun Karm u "*Għessa tal-Għadu*" tiegħi fis-*"Sundial"*, Miss May Butcher hallitilna traduzzjonijiet sbieħ ukoll ta' poezijiet oħra ta' Dun Karm bhalma huma tal-*Heros*, ta' *l-Innu Malti* u tal-*Għanja tal-Malti fl-Amerika* li għet ippubblikata f'*"The Maltese Journal"* ta' New York, f'Settembru ta' l-1938.

Waħda mit-traduzzjonijiet kolossali bl-Ingliż ta' proża maltija hija dik tal-bijog:afija ta' Vassalli—*Tassalli and his Times*—li harġet stampata fi ktieb fl-1940.

Fl-ittra tagħha lill-ħbieb tal-qalb, ukoll lil dawk il-ħbieb li ma kinux ta' l-istess fehmiet reliġjużi tagħha, hija dlonk kienet t'akkarhom f'xi versi tal-Bibbja jew xi versi liturġiċi f'xi okkażjoni reliġjużi. F'wieħed mill-Għidien ta' żmien l-iżjed aħrax tal-gwerra hija kitbet lil wieħed haħib tagħha: "*The 'Time' seems drawing so much closer now, that who can say whether it may not be the Last of the earthly Easters! One of our Easter hymns says:—*

To that last and brightest Easter

Bring us, Jesus Christ, at last!

To Thy Cross—through Death and Judgment—

Holding fast!

Oh, the gladness of rejoicing

On that bright, eternal shore!—

Father, sister, child and mother

Meet once more!"

F'ohra hija kitbet: "*I send you these few lines, my very dear friend, to tell you that my thoughts and prayers will be with you on Sunday October twenty-fourth: I know well all that this first Anniversary cannot but mean to you, but I feel you will be glad that it chances to fall, this year, on that Day whereon we believers in that LOVE which gave up all for us commemorate, weekly, our Assurance that we too shall rise again and meet once more those loved ones for whom our human hearts are aching, and 'so shall we ever be with the Lord'....."*

F'ohra hija kitbet lill-istess wieħed, wara, milli jidher, xi kwistjoni reliġjuża: "*I feel you realize the depth of the sincerity of my friendship towards you and it would be a very real grief to me were anything to impair it. The intensity of our mutual love to God and His Christ cannot but draw us together"*.

Ma-sitt snin ilu, wara operazzjoni f'għajnejha għall-katarratta, hija beżgħet li sejra titef id-dawl: l-iktar għoqla tagħha kienet li jekk tiġrilha din id-disgrazzja hija ma tkunx tista' tissokta taħdem għall-Malti u taqdi lil ħbiebha fix-xogħol tal-Malti. Darba waħda, wara li harġet mill-Isptar u fessritli l-biża' tagħha bi tħissima fuq fommha newlitli invilopp kbir magħluq, ftaħtu u fih kien hemm ir-ritratt tagħha. Qaltli li dan tathuli bhala l-aħħar tifkira u għożża tax-xogħol tagħna t-tnejn għall-Malti għax beżgħet li d-dawl jonqsilha u titilfu għalkollox ma ddumx. Iżda s-Sema waqaf magħha kif jien kont xtaqtilha u għalkemm id-dawl ta' għajnejha

baqa' dejjem dgħajef u dejjem ihedded li jintefa għal kollox, ma tilitfux hliet meta għet biex tagħlaq għajnejha għalkollox u temmet il-biċċa l-kbira tax-xewqat tagħha.

Sabiex ix-xbieha tagħha tibqa' bħala tifikira għażiża tagħha wkoll fostna lkoll aħna għibnieha "din il-bijografija fil-waqt li l-oriġinal tar-ritratt nagħtuh lill-Għaqda u wiehed jista' jarah imdendel mal-ħajt fil-każin tal-Għaqda.

L-aħħar żewġ xogħlijiet kbar li ħadmet kienu traduzzjonijiet mill-Germaniż ta' ktieb (Emil) għat-Tfal u dizzjunarju ċkejken mill-Ingliż għall-Malti. F'dawn iż-żewġ xogħlijiet hija mxiet fuq il-prinċipju ta' l-iskola tal-puristi u ta' traduzzjoni 'l hawn u ' hinn iebsa u letterali li, jisgħob-bina ngħidu, naqqsu mhux ftit mill-valur tekniku tagħhom.

Sew sew xi tliet xhur qabel mewtha, kif semmejt qabel, jien kont irċe-vejt bla ma bsart it-traduzzjoni bl-Ingliż tal-*Fidwa tal-Bdiewa*. F'ittra li kitbtli u li baġħtitli flimkien mal-kopja tat-traduzzjoni; hija qaltli: "My fifteen year-old ambition is at length achieved; and that is, the gratifying of your expressed desire to have an English translation of your Maltese drama....."

It is with a great sense of satisfaction that I have found myself able to carry through my intention and offer you this further small tribute of my deep gratitude for all you have always done for me and I beg you to accept the translation of *Il-Fidwa tal-Bdiewa* in remembrance of our sixteen years friendship."

L-aħħar ittra tagħha mibgħuta lili kienet fil-5 ta' Diċembru, sittax-il gurnata qabel ma għalqet għajnejha għal dejjem meta konna ftehemna li naqraw flimkien it-traduzzjoni Ingliża biex fiha, għalli jista' jkun, isiru xi tiswijiet; iżda bix-xewqa kollha li kellna jiena u hi, ma kellniex ix-xorti li naraw iżjed lil xulxin. Kien sewwa sew l-għada li mietet meta ltqajt mat-Tabib Galea, il-President tal-Għaqda, li tani l-aħbar tal-mewt u tal-funeral tagħha.

May Butcher hassha hażin f'daqqa; l-emorragija ċerebrali tatha ftit żmien ta' haġġa wara li ttiehdet malajr l-Isptar tal-Blue Sisters fejn wara ftit sigħat mietet.

L-aħbar tal-mewt tagħha sammajnieha lil dawk l-imsejbin u membri kollha tal-Għaqda li stajna nilqhom sabiex magħna jagħtu l-aħħar tislima u juru l-aħħar qima lil Mara hekk mirquma fil-moħħ u fir-ruħ, hekk soda, hekk twajba u helwa fl-imġiba u karattru tagħha, hekk ġeneruża fis-sentimenti ta' qalbha, li saħansitra laħqet tiċħad l-interessi tagħha biex taqdi lil għajrha.

Hekk għaxet u hekk mietet.

Indifnet Ta' Braxia fil-gabar t'ommha li kienet bniet hi stess fiċ-Ċimiteru ta' Braxia. Fil-funeral li sar f'dan iċ-ċimiteru, barra minn hbieb tagħha, ħadu sehem xi membri tal-Għaqda, fosthom il-Professur Aquilina, President Onorarju, it-Tabib G. Galea, President tal-Għaqda, is-Sur A. Cremona, Viċi-President, Gof, Zarb Adami, Segretarju, u G. Ransley.